

Putovní filmová přehlídka „VZPOMÍNKY A ZAPOMÍNÁNÍ“

Putovní filmová přehlídka se skládá z triptychu různých filmů (animovaného, hraného a dokumentárního) reflektujících historickou zkušenost druhé světové války v dějinách kinematografie po filmových klubech České republiky, Slovenska a Polska. Jedná se o animovaný film **Vzpouza hraček** (Hermína Týrlová, 1946), hraný film **Pasažérka** (Andrzej Munk & Witold Lesiewicz, 1963) a dokumentární film **Zlopověstné dítě** (Lucie Králová & Miloslav Novák, 2003). Společným ústředním motivem všech tří filmů natočených v různých historických etapách od konce II. světové války, a zrcadlících tak proměny této zkušenosti ve vědomí evropské společnosti, je právě motiv paměti, vzpomínání a zapomínání. Putovní přehlídka byla zahájena za účasti Marcela Lozinského a Juraje Herze třídenním festivalem pod názvem „[Pražská přehlídka](#)“, jenž proběhl v pražských kinech Ponrepo a Světozor ku příležitosti 60. výročí od konce II. světové války na jaře roku 2005. Poté se trojice filmů *Vzpouza hraček*, *Pasažérka* a *Zlopověstné dítě* vydala na pouť po **českých filmových klubech**.

V říjnu roku 2005 byla česká část „Vzpomínky a zapomínání“ zakončena „[Závěrečnou přehlídkou](#)“, rozdělenou do třech sekcí, věnujících se motivu viny a odpuštění, povstání ve Varšavském ghettu a historii filmové propagandy v animovaném, hraném a dokumentárním filmu. Závěrečná přehlídka proběhla jako paralelní akce k nejvýznamnějšímu středoevropskému [festivalu dokumentárních filmů v Jihlavě](#).

V prosinci roku 2005 potom ještě proběhla třídenní přehlídka v obdobném schématu také v Budapešti ve spolupráci s maďarským národním filmovým archivem.

Počínaje květnem roku 2006 je **putovní filmová přehlídka** sestávající z triptychu filmů natočených v letech 1946-2003 uvedena také do **slovenských filmových klubů**, a od června roku 2006 druhá kopie putovní přehlídky bude distribuována také v polských filmových klubech.

Nedílnou součástí vícedenních filmových přehlídek v Praze, Jihlavě a Budapešti, stejně jako putovní přehlídky po českých, slovenských a polských filmových klubech, jsou přednášky nebo besedy s významnými filmovými tvůrci, kritiky, historiky, studenty i pamětníky oněch, připravované ve spolupráci s pracovníky Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, Židovským muzeem a Asociací českých filmových klubů. Při besedách se přitom snažíme nalézt odpověď na otázku: „*Co ví současná generace o skutečné podobě holocaustu a proč se tento pojem stává s přibývajícím časem pro tolik lidí něčím tak vzdáleným a abstraktním? Jak tuto zkušenost předávat mladým lidem? Jak ji pravdivě zobrazovat ve filmu?*“

O projektu vyšla obsáhlá příloha v časopisu Respekt a kulturním týdeníku A2, sestavená z článků o jednotlivých filmech a tématech přehlídky, doplněná fotografiemi a rozhovory s významnými středoevropskými filmovými tvůrci.

Výstupem z projektu probíhajícího v letech 2005-2006 se stane vydání elektronického nebo tištěného sborníku doplněného **vydáním triptychu filmů** z let 1946-2003 **na DVD** ve vícejazyčné mutaci.

Pořadatelem putovní filmové přehlídky i vícedenních filmových přehlídek „Vzpomínky a zapomínání“ je nezávislá filmová společnost 12 OPIC. Více informací o projektu naleznete na www.12opic.cz a www.acfk.cz

VZPOURA HRAČEK

ČSR 1946 / 7 min.

Režie:

Hermína Týrlová

Scénář:

Hermína Týrlová

Kamera:

B. Jurda

Hudba:

Julius Kalaš

Hrají:

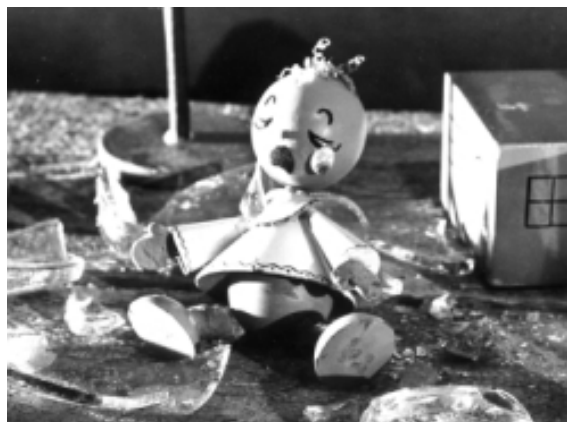
Eduard Linkers,
Jindra Lázníčka

Formát: 1:1,37

Originální verze: česká

Český krátký loutkový film, do něhož je úspěšně včleněna část hraná herci.

Do hračkářovy dílny vtrhne gestapák a chce zatknout majitele. Ten nečeká a uprchne. Hračky se proti nevídanému hostu, který je ze zlosti nad neúspěchem surově ničí, vzbouří a vyhlásí mu boj. Jejich společnému postupu a vynalézavosti, která je lepší zbraní než gestapákův revolver, se podaří přimět tupého nacistického surovce k útěku. – Vedle vtipného groteskního děje přináší tento loutkový film zlínské výrobní skupiny i dobrou tendenci, jejíž vyjádření na konkrétním ději je srozumitelné i pro nejmenší diváky.

Hermína Týrlová

(*11. 12. 1900 Březové Hory, + 3. 5. 1993 Zlín)

Hermína Týrlová byla zakladatelskou osobností českého animovaného filmu. V polovině 20. let začínala s Karlem Dodalem, průkopníkem českého animovaného filmu, při práci na kreslených filmových reklamách. Své experimenty s loutkovými filmy obnovila za okupace, kdy natočila loutkový film Ferda Mravenec. V roce 1945 natočila ještě na válku reagující Vzpouora hraček, ve které kombinovala živého herce s loutkami, poté podobným způsobem lyrickou, mírem již dýchající Ukolébavku. Pouze s outkami natočila v příštích letech klasické (Pasáček vepřů, Zlatovláska) a moderní pohádky (Pohádka o drakovi, Vláček kolejíček). Zkoušela využít pro animovaný film nejrůznější materiály (Vlněná pohádka, Kulička, Korálová pohádka), opět kombinovala loutky a hraný film (Ztracená panenka). Její práce spočívala na detailu a drobnokresbě. Pro své filmy si sama volila náměty i psala scénáře. Hledala stále nové metody a nezastavila se před sebetěžším animátorským úkolem. Ve srovnání s výpravnými loutkovými filmy J. Trnky a K. Zemana působí její filmy jednoduše, ve stylové čistotě a prostotě však spočívá jejich síla, s jakou dětskému divákovi sdělují srozumitelnou a emotivní cestou prosté pravdy či mravní naučení. Filmová tvorba H. Týrlové byla oceněna řadou domácích i zahraničních cen.

ZLOPOVĚSTNÉ DÍTĚ

Zloповěstné dítě

ČR 2003 / 37 min.

Režie:

Lucie Králová a Miloslav Novák

Scénář:

Lucie Králová

Kamera:

Dalibor Fencel a Viktor Smutný

Hudba:

Aleš Killián a Ladislav Železný

Hrají:

Eduard Linkers (slovo)

Formát: 1:1,66

Originální verze: česká

Hlubinný portrét dvacetiletého truhláře Michala z Plzeňska, v jehož životě se zpřítomňuje téma holocaustu. Michal navštěvuje vyhlazovací tábory po celé Evropě, komunikuje s přeživšími, píše knihy. Jeho neznámějším románem je „Predátor v holocaustu“. Své knihy podepisuje pseudonymem „Wäckerle“, který převzal po historicky prvním komandantovi nacistického koncentračního tábora v Dachau. Ve filmu se na to autoři pokouší nalézt odpověď. Film končí scénou, kdy se Michal rozhodne opustit svou vlast a odletět do Izraele, s cílem najít jednoho z posledních přeživších vyhlazovacího tábora Treblinka, Samuela Willenberga.

Film získal Cenu za nejlepší český dokumentární film roku 2003 na Mezinárodním festivalu dokumentárních filmů v Jihlavě, dále pak na Festivalu FAMU v roce 2003 Cenu za nejlepší dokumentární film, Cenu za nejlepší střih a Čestné uznání za kameru. Film byl dále uveden na zahraničních festivalech ve Finsku, Turecku, Německu, Francii, Itálii, Polsku, Maďarsku, Rusku i ve Spojených státech amerických.

Lucie Králová

(*1978 Rokycany)

Vystudovala Humanitní vědy na Karlově univerzitě a nyní dokončuje obor Dokumentární tvorba na FAMU. Absolvovala půlroční stáž na italské univerzitě Degli studi di Cagliari na Sardinii. Od roku 1996 točí autorské filmy. Nyní natáčí celovečerní dokumentární filmy „Mír s turisty“, v němž pátrá po neznámých turistech podle jejich ztracených fotografií.

Filmografie:

- 2000 - Made in pade (DV, 5 min.)
- 2001 - Normální Tonda Dvořák a ti druzí (16mm, 10 min.)
- 2002 - Zloповěstné dítě (35 mm, 37 min., spolurežie)
- 2002 - Nadtrpaslík / Überzweg (16 mm, 30 min.)
- 2004 - Aqua Fosilot Medica (DV, 33 min.,)
- 2005 - Prodáno (16 mm, 20 min.)
- 2006 - Mír s turisty (35 mm, 90 min.)

Miloslav Novák

(*1978 Dvůr Králové nad Labem)

Absolvoval SVOŠF v Písku, a poté obor Střihová skladba na FAMU. Působil jako publicista, například v Literárních nebo Lidových novinách. V roce 2004 absolvoval půlroční stáž na Univerzitě Degli studi di Cagliari v Itálii.

V současnosti dokončuje studia v oboru Dokumentární tvorba na FAMU a zároveň studium na Filozofické fakultě Karlovy Univerzity. Natáčí celovečerní dokumentární film pod názvem „Mír s tuleni“, který pojednává o tom, jak se za posledních sto let proměnila lidská přirozenost, na pozadí příběhů dvou zvířat, lachtana Gastona a tuleně Odysea. Více informací na www.mirstuleni.cz

Filmografie:

- 1997 - Samota bývá nebezpečná (35mm, 7 min.,)
- 2000 - Poslední zážrak I. V. Mičurina (16mm, 15 ,imin.)
- 2000 - J. C. (DiGi Beta, 37min.)
- 2002 - Zloповěstné dítě (35mm, 38 min., spolurežie)
- 2006 - Válka s mloky (35 mm, 90 min.)

PASAŽÉRKA

Pasazerka

Polsko 1963 / 58 min.

Režie:

Andrzej Munk, Witold Lesiewicz (dokončení filmu)

Scénář:

Andrzej Munk, Zofia Posmysz

Kamera:

Krzysztof Winiewicz

Hudba:

Tadeusz Baird

Hrají:

Aleksandra Śląska
Anna Ciepielewska
Janusz Bylczyński
Krzysztof Dubielówna
Anna Gołębiowska
Barbara Horawianka
Anna Jaraczówna
Maria Kościakowska
Andrzej Krasicki
a další

Formát: 1:2,35

Originální verze: polská s českými titulky

Pasažérka je posledním nedokončeným dílem Andrzeje Munka, který zahynul při automobilovém neštěstí 20. Září 1961.

Na palubě lodi, plující z Kanady do Hamburku, cestuje profesor se svojí ženou Lízou, bývalou esesačkou. Líza svou minulost pře mužem zatajila, ale minulost se přihlásí ke slovu ve chvíli, kdy na loď nastupuje pasažérka, podobná Martě, vězeňkyni z koncentračního tábora. Líza ji nenáviděla. Týrala ji. Ne fyzicky; krutéji; chtěla ji zlomit morálně. Před zraky Lízy vystupují jednotlivé epizody z koncentračního tábora. Ze strachu před skandálem se Líza přiznává svému muži. Snaží se před ním omluvit - dělala jen to, co musela. Ale její vlastní vzpomínky ji

usvědčují; z těch je složena její skutečná minulost. Muž chce, aby v nejbližším přístavu vystoupila. Ale když opouští loď pasažérka, a nebezpečí skandálu je zažehnáno, pokračují společně v cestě.

Film byl vyznamenán cenou FIPRESCI na XVII. MFF v Cannes 1964 a na XV. FFP byl poctěn „za nevšední přístup k tematice nacistických zločinů, vyznačující se hlubokou analýzou psychologie viníků a jejich svědomí“ Hlavní cenou a cenou Svazu protifašistických bojovníků.

Andrzej Munk o filmu Pasažérka

Jaké je hlavní téma mého filmu? Zasahuje do let války a okupace, ale odehrává se v současnosti. Akce se odvíjí jakoby ve dvou vrstvách- současné na palubě luxusní lodi a před dvaceti lety v době okupace. Jaké jsou hlavní problémy mého filmu? Problém odpovědnosti, svědomí a vytrvalosti člověka až do konce. Je tu ještě problém Němky, která vězněnou ženu netýrala, ale snažila se jí zlomit morálně tím, že jí nabízela místo privilegovaného vězně. Němka věděla, že dívka má v koncentračním táboře snoubence. I odtud ji chtěla zničit. Retrospektivní děj, vzpomínky Lízy, se odehrává v Osvětlení... Osvětlení ukazuje ve filmu dvěma filtry: z perspektivy dvaceti let a – viděný očima Němky – esesmanky. Její vztah je chladný, svědomí klidné... Nechtěl jsem vytvořit dokumentárně realistický obraz osvětimského tábora. Není to možné. Kdybych chtěl formou dokumentu rekonstruovaného podle zdejších protokolů natočit jen jeden den života v táboře, pokládal by to divák za nemožné. Nevěřil by. Lidský rozum a cit by se bránil uvěřit tomu nepřetržitému týrání, bití a vraždění. Vyhýbáme se všem drastickým scénám. Necháváme je ve stínu. Například ukazujeme blok smrti těsně před popravou. Pustým dvorem vjíždí černý vůz. Esesman nabíjí pušky, V chodbě stojí nazi lidé, někteří se ještě svlékají. Potom se vracíme ne tentýž dvůr už po popravě. Vidíme malý vozík naplněný šaty vězňů a velký černý vůz. Domýšlíme se, že jsou v něm popravení. Kápo polévá hadicí stěnu, před kterou se

pravděpodobně odbyla poprava a druhé kápo hrabe trávník. Nebyla slyšet dokonce ani ozvěna výstřelu. Postava pasažérky je jen katalyzátorem, který u esesmanky vyvolává krizi. V podstatě není vůbec jisté, jestli je pasažérka skutečně Marta- vězeňkyně z koncentračního tábora. A také to není vůbec důležité. Chci aby v ohnisku divákova zájmu byla esesačka. Ona nechce přiznat svou vinu. Ospravedlňuje se před mužem, před sebou, před divákem, tak je koncipováno všechno co říká. Ale obraz všechno vyvrací. Musí ji v očích diváka usvědčit. Profesor je typický oportunist. Samí zlí lidé, že? Ale negace zla odporuje dobru. Film může ukazovat zlo. Podle mého názoru nemusí mít nutně pozitivního hrdinu. Především tu jde o autora, ten se musí v negaci zla srozumitelně vyjádřit.

Režisér Lesiewicz o dokončení filmu Pasažérka:

Ve filmu není jediný záběr, který nenatočil Munk. Před smrtí nafilmoval skoro celou osvětimskou část filmu- 95 procent retrospektivy. Jak víme, osvětimská část měla být pouze záminkou k rozehrání současného děje, obsahujícího nejdůležitější myšlenky. Z toho zůstalo sotva několik scén. Pokud jde o obsah, je to materiál bohatý, ale je z něj jen málo záběrů, a ty ještě na sebe nenavazují. Vycházel jsem pouze z toho, co natočil Munk. Když jsem pročítal jeho scénář, na kterém spolupracovala Zofia Posmiszová, když jsem si několikrát prohlídl materiál, napadlo mě, jak je smontovat. Ale mám na to právo? Víím přece s jakou volností nakládal Munk se svým materiálem. Možná, že on by jej jinak usměrnil po dramaturgické stránce, jinak by rozložil akcenty.

Nevím. Nikdy jsem necítil takovou zodpovědnost, nikdy jsem se tak nebál výsledku, i když se zde vlastně dá mluvit jen o „organizování“ materiálu. Hlavní myšlenka mé práce spočívala v tom, zůstat věrný autorovu záměru. Ale i to vyvolalo tolik složitých problémů, že ještě dnes, po dokončení Pasažérky, nutí mě ten materiál stále k přemýšlení, jestli to, co jsem udělal, je správné. Andrzej Munk Byl bezesporu vyhraněnou individualitou, a tak talentovaných tvůrců je málo. Ale vycítí divák z tohoto filmu jeho charakteristický styl? Jeho směřování? Najdou zde něco z něj lidé, kteří se o Munkovu tvorbu zajímají? Pochopitelně pozorovat Pasažérku podle jejího dnešního tvaru by znamenalo zbanalizování obsahu i problematiky tohoto filmu. Myslí, že jeho význam je v jakési atmosféře, že zhlédnutí filmu vyvolá tutéž koncentraci jaká byla během práce.